

Nagyatád és térsége turizmusának helyzete és fejlesztési lehetőségei

---

Egy perifériális elhelyezkedésű, számos gazdasági és társadalmi problémával küzdő, csökkenő népességszámú város és térsége turizmusfejlesztési lehetőségeinek feltárása a kutatókat és a turizmus helyi szereplőit egyaránt nehéz feladat elé állítja. Tekintettel a turizmus interdiszciplináris és interszektorális jellegére a tanulmány Nagyatád és térsége turizmusát a lokális gazdaság egyéb ágazataival szoros összefüggésben vizsgálja. Napjainkban már az a megállapítás is általánosan elfogadott, hogy a helyi turizmusfejlesztésnek desztinációs logikára kell épülni, emellett elengedhetetlen a helyi-, térségi-, és országos ágazati és területfejlesztési stratégiákhoz való illeszkedés, ezért a tanulmányban Nagyatád turizmusfejlesztési lehetőségeinek a vizsgálata a helyi gazdaság, a társadalom és az épített és a mesterséges környezet összefüggéseinek elemzésével, a hosszú távú fenntarthatóságot a középpontba állítva történt. A kutatás az elmúlt évek tapasztalatainak tükrében nem hagyhatta figyelmen kívül a világjárvány hatásait Nagyatád és térsége turizmusára.

Kulcsszavak: fenntartható turizmusfejlesztés, területfejlesztés, covid-19 hatása a turizmusra, turisztikai termékfejlesztés

(Bevezetés) A kutatás Nagyatád és térsége történetének vizsgálatán alapult, amelynek segítségével a legfontosabb társadalmi, gazdasági és térszerkezeti változások, fejlődési tendenciák megállapításán kívül azon örökségi értékek feltárása is lehetővé vált, amelyek turisztikai erőforrásként tarthatunk számon.

A turizmusfejlesztés egyik legfontosabb pillérét a turisztikai attrakciók feltérképezése és tudatos fejlesztése alkotja. A turisztikai vonzerők a „létrehozandó turisztikai termék fajtáját, színvonalát és összetételét” egyaránt befolyásolják. (Lengyel 2004, 133) A turisztikai vonzerő definiálása a szakirodalomban sem egységes, de a településfejlesztési szempontokat figyelembe véve jelen tanulmány azt a meghatározást veszi alapul, miszerint „turisztikai vonzerő alatt azokat a dolgokat és viszonyokat értjük, amely a helyi gazdaságra és társadalomra számottevő mértékben befolyásoló hatással levő turistaérkezést vált ki.” (Michalkó 2004, 67)

Annak ellenére, hogy Nagyatád termálfürdőjének köszönhetően már 1906–1907 óta idegenforgalmi célpontként is jelen van (Laczkó 1979; Nagybocksai 2015), a település átfogó turizmusszakmai kutatása sokáig váratott magára, ami megerősíti e tanulmány hiánypótló jellegét. A turizmus fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata természetesen nem korlátozódhat le erre a kétségkívül óriási fejlődést felmutató ágazatra, hanem szorosan kapcsolódnia kell azon lokális és térségi fejlesztések elemzéséhez is, amelyekhez a turizmus bármilyen formában kapcsolódik, illetve kapcsolódhat, így a helyi gazdaság és a térszerkezeti összefüggések vizsgálata is a kutatás szerves részét képezi.

(Célok és módszerek) A kutatás alapvető kérdése, hogy betölti, illetve betölthetné-e Nagyatád és Rinyamente egy turisztikai térség szerepét vagy örökre periféria marad, ezzel összefüggésben a tanulmányban az is elemzésre kerül, hogy milyen mértékben lehetséges a turizmus

fejlesztésével felzárkóztatni a helyi gazdaságot. A turizmus- és területfejlesztéssel kapcsolatos kutatások feladataihoz tartozik azoknak a prioritásoknak a meghatározása, amelyek mentén megvalósulhat Nagyatád és a Rinyamente fenntartható fejlesztése.

A szakirodalom feldolgozása mellett a KSH, a TeIR és a helyi TDM-szervezet statisztikai adatainak elemzése a kutatás fontos kiindulópontját jelentette. A tanulmány célját a helyi gazdaság folyamatainak, problémáinak és a turizmussal való összefüggéseinek vizsgálata, ezen belül Nagyatád turizmusa esetleges kitörési lehetőségeinek feltárása képezte.

A kvantitatív adatgyűjtés és -elemzés kvalitatív kutatással is kiegészítésre került. A Kincses Kingával, a Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Egyesület TDM-menedzserével és Nagy Zoltánnal, a 4 Fenyő magán szállás tulajdonosával készített strukturált kvalitatív interjúban a kérdések a szezonáltság és a világvárvány hatásaira, a város turizmusának és az ágazatban tevékenykedő vállalkozások helyzetére, valamint a fejlesztési elképzelésekre vonatkoztak. A kvantitatív és kvalitatív kutatásból származó eredmények összehasonlításra kerültek a helyi fejlesztési elképzelésekkel.

2020-ban végzett terepbejárása során a szerző személyesen is képet alkothatott a Nagyatád turisztikai vonzerőinek, valamint a város térségében található települések adottságairól is.

A kutatás során nyert adatokból levonható következtetések összegzése a tanulmányban két helyzetfeltáró módszer kombinációjaként valósul meg, a klasszikus SWOT-elemzés és a területi elemzésekre is adaptált makrokörnyezeti vizsgálat, a PEST-elemzés közös mátrixban történő alkalmazásával. A PESTSWOT-mátrix olyan társadalmi, térbeli és gazdasági folyamatok, összefüggések feltárására is alkalmas, amire a SWOT-elemzés önmagában nem feltétlenül világít rá. (Goda 2014)

(Eredmények)

(Történeti áttekintés – örökségi értékek Nagyatád vendégforgalmában) Nagyatád fejlődésének rövid történeti áttekintését a kutatás szempontjából elengedhetetlenné teszi az a szakirodalomban található megállapítás is, miszerint a fejlődés természeti, emberi és infrastrukturális erőforrásai a tér minden pontján különbözőnek egymástól, ezért a sikeres területfejlesztési beavatkozás érdekében pontosan ismernünk kell a vizsgált területre jellemző fejlődési folyamatokat. (Cser–Tóth 2007)

Nagyatád fejlődésében meghatározó településformáló tényező a Rinya patak és mocsaras medre, valamint a sűrű erdők, amelyek valamennyire elzárták a térséget más területektől. A középkorban a két Atád, Kis-Atád és Nagy-Atád mellett Bodvica (Boda), Barapuszta (Bracsa), Döbrög, Gercse, Henész, Görönd (Herántfalva), Pongrác, Mária, Sármellék, Simongát (Simonfalva), Kivadár (Tivadar) falvak helyezkedtek el a mai Nagyatád területén. (Virányi 2018) A török hódoltság korában szinte teljesen elnéptelenedett településre a török kiűzése után vendeket és horvátokat telepítettek. Az ekkortól kezdődő gazdasági fejlődés eredményeképp Kis-Atád 1744-ben ismét elnyerte a mezővárosi rangot. (Gózszy 2001) Ekkor már rendszeres vásárokat tartottak a településen. (Virányi 2018)

1761-re felépült a Széchenyi téren található barokk ferences templom, ami a torony 1873-as felújítása óta eklektikus stílusjegyeket is mutat. Szintén a város szakrális építészeti emlékei közé tartozik a Czindery Ferenc által barokk stílusban építtetett 18. századi Szent Rókus kápolna. (Csorba et al. 2014)

A városiasodási folyamatban fontos mérföldkövet jelentett az 1870-es és az 1871-es esztendő: a járási és járásbírósi székhellyé nyilvánítást követően a település 1871-ben alakul nagyközséggé, ezt követően több termelőüzem, kereskedelmi egység és intézmény is létesül, megváltoztatva a település arculatát és szerkezetét. (Burics 1933)

Nagyatád lakosságát tekintve 1850-ben már két nemzetiségű, magyarok és horvátok által lakott terület (Csóti 2001; Fényes 1851), 1433 lakosa volt, a település termékeny földekkel és sok legelővel rendelkezett, marhavasárai jelentősek (Fényes, 1851), ami fontos kereskedelmi szerepére utal. Fényes (1851) Geographiai szótárában említést tesz egy kastélyról és kastélykertről is.

A falusias településképp a kiegyezést követően, a piactér körüli emeletes városias házak építésével változott meg. (Virányi 2018)

A Monarchia idején, a 19–20. század fordulóján Nagyatádot is elérte a gyárépítési hullám: ebben az időszakban gombkötő és paszomántüzem, gomb- és zsinórgyár, cérnagyár és nyomda is létesült a településen. (Laczkó 1979) A mai Nagyatád Kis-Atád, Bodvica, Simongát és Henéz települések összeépülésével jött létre. (Kapitány, s. a.) Nagyatád története fordulóponthoz érkezett, amikor Lelbach Keresztély jól gépesített bácskai birtokától megvált, jelzáloggal terhelt uradalmat vásárolt, így a földek 66%-a tulajdonába került. (Nagybocskai 2015)

Lelbach Keresztély rendelkezett egy ménteleppel, amit az Államkincstár bérelt tőle. A lótenyésztés és a mezőgazdaság mellett a Korona Szálló és Étterem (mai Atád áruház helyén) és a Mátyás Étterem, puszták, majorok, több malom és egy téglagyár, egy szarvasmarha és sertéstelep, és egy kertet is a tulajdonában volt, de foglalkozott agarázzal és agárversenyeket is szervezett, művelés alatt álló földjein pedig az akkor modernnek számító műtrágyázást is alkalmazták. (Nagybocskai 2015)

A 20. század elején már meglévő Korona Szálló és Étterem, valamint a Mátyás étterem (Nagybocskai 2015) a város vendégforgalmi funkciójára utal, bár itt meg kell jegyeznünk, hogy a helyi gazdaságban ekkor még a mezőgazdasági szektor játszott meghatározó szerepet. A Nagyatád ma legismertebb turisztikai attrakciójaként ismert Artézi fürdő már a századfordulón is turisztikai vonzerőnek számított, az 1906-ban fűrt artézi kútból származó, ivó- és fürdőkúrára egyaránt alkalmas gyógyvizet a 20. század elején a fürdő részvénytársasága hasznosította. (Laczkó 1979) Az 1906-os fűrűsnak az volt a célja, hogy a településnek jó víz álljon rendelkezésre, ami az esetleges tifuszmegbetegedések elkerülését is elősegíti. A fűrés eredményeképp a település 403 méter mélységből származó 30,5 fokos hévízzel gazdagodott. Az 1907-ben a fürdő részvénytársasága által emelt attrakív fürdőépület az 1930-as évekre már a község tulajdonában állt. (Burics 1933)

A Nagyatád újság 1907 októberében arról számolt be, hogy Lelbach Keresztély hajlandó földet adni új utcák részére, „ha azt az artézi fürdő parkosításánál jeleskedő szépművészeti bizottság irányelvei alapján alakítják ki.” (Nagybocskai 2015, 28–29) Az egykori vásártér területén létesült fürdő parkosításával jött létre a mai, a város központjában található egyedülálló közpark. (Virányi 2018)

Az 1910-ben nagyközségi ranggal rendelkező Nagyatádnak 3753 magyar lakosa volt, a település infrastruktúrája korszerűnek nevezhető, mivel vasútállomás, posta, távíróhivatal, telefonállomás, 2 takarékpénztár, 3 hitelszövetkezet és egy kaszinó egyaránt rendelkezésre állt. A lexikon kiemeli az artézi vízzel táplált melegfürdőt, a Széchenyi-parkot az 1903-ban emelt Kossuth-szoborral, valamint egy „szép kastélyt” is, ami minden bizonnyal Meller Manó kastélya lehetett. (Révai 1911, 185) Nagyatádon már 1910-ben számos egyesület és ipartársulat működött, az ipari munkálatok közül pedig kiemelkedett a 155 munkást foglalkoztató zsinór- és paszománygyár, a keményítőgyár és a téglagyár. (Révai 1911)

Nagyatád a 20. század első felében még kastéllyal is büszkélkedhetett, ami sajnos nem élte túl a szovjet megszállást követően kiépült szocialista rendszert. A Lelbach Keresztély által megvásárolt Meller Manó-kastély az államosításokat követően szülőotthonként szolgált, 1976-ban pedig „városrendezési okokra hivatkozva” lebontották. (Nagybocskai 2015, 26)

A Városi Múzeum épületét a 20. század elején Mike Imre közjegyző építtette a Nagyatád központjában fekvő Széchenyi téren. Az államosítást követően a „Mike-házban” a honvédség katonai rendészeti hivatala működött. A rendszerváltást követően az önkormányzat megvásárolta az épületet egy városi múzeum létesítése céljából, és múzeumi funkciójának megfelelően alakította át. Az egykori családi ház eredeti külső formáját Szakonyi László építészmérnök tervei alapján állították vissza. (Hauptman 2015)

Henész, Bodvica és Kivadár 1941-ben, az országos közigazgatási reformnak köszönhetően egyesült Nagyatáddal. Ugyanebben az évben Burits Pál, a Járási Takarékpénztár igazgatója, Matán István vállalkozó és Szabó Kálmán megalapították a Nagyatádi Konzervipari Kft.-t és megvásárolták az egykori Czindery-kastélyt, ami a Kft. központjának és raktárának a szerepét töltötte be. (Nagyné Gyánó 2001)

A trianoni békediktátumot követően Nagyatád határhoz közeli településsé vált. A 68-as út megépítése jelentős szerepet játszott abban, hogy Nagyatád aktívabban bekapcsolódhatott az ország turisztikai vérkeringésébe. A 68-as út létesítésével – ami a jogszláv területeket kötötte össze a Balaton térségével – az 1970-es évektől az idegenforgalmi igények is egyre inkább növekedtek, amit az ekkor megnyitott szálláshelyek is hűen tükröznek. Ebben a korszakban épült a ferencrendi zárda átalakításával a Park Szálló és Étterem, megőrizve a barokk stílusjegyeket, valamint az Ezüstkancsó szálló és étterem. (Laczkó 1979)

Nagyatádon óriási pusztítást okoztak a II. világháború hadműveletei. 1944 decemberétől Somogy megye nyugati részén a Balatontól a Dráváig állófront alakult ki, a frontvonalba Nagyatád is beleesett. Nagyatád katonai hagyományairól és laktanyájáról a II. világháborút követően is ismert település: a Magyar Honvédség 63. Budai Nagy Antal gépesített lövészdandár 1961–1990-ig állomásozott a nagyatádi Budai Nagy Antal laktanyában. A bezárt katonai laktanyák újrahasznosítása a napjainkban fontos kérdést, emellett kiaknázatlan lehetőségeket is jelent a városfejlesztésben. (Bárony 2018) A hasznosítás során természetesen szükséges figyelembe venni ezeknek a funkciójukat veszített, többnyire használaton kívüli komplexumoknak a műszaki-staikai állapotát.

Az 1970-es években az 1948-ban államosított konzervgyár volt a város legfontosabb munkáltatója, ahol körülbelül 1200 fő dolgozott. (Hauptman 2021)

1968-tól Nagyatád idegenforgalma dinamikus növekedésnek indult. Ebben az évben nyílt meg a Siotour nagyatádi kirendeltsége. A Park Szállót 1968-ban 1325, 1971-ben pedig már 3114 vendég látogatta, az Ezüst Kancsó Szálloda pedig közel 100 százalékos férőhely-kihasználtsággal büszkélkedhetett. A külföldi vendégek számának növekedését tükrözi, hogy az OTP mellett már a Park Szállóban is lehetőség volt valutaváltásra. A külföldi vendégek főként az akkori Jugoszláviából érkeztek, de voltak német, olasz, lengyel, cseh, bolgár és osztrák turisták is. (Dorcsi 1972) 1975-ben megnyílt a nagyatádi fafaragó alkotótelep, ami magyar és nemzetközi fafaragó művészek műhelyeként és kiállítóhelyeként is működött. (Laczkó 1979)

A jugoszláviai háborúk 1991-es kirobbanását követően Nagyatádon menekülttábor működött, az itt tartózkodó menekültek többségükben magyar és horvát nemzetiségűek voltak. (Gyurok 1994) Nagyatád népessége 1990 óta folyamatosan csökken, ekkor a Somogy megyei városnak 13.136 lakosa volt. (Virányi 2018)

Az örökségi értékekre koncentráló rövid történeti elemzés rámutatott arra a tényre, hogy Nagyatád egészségturisztikai és kulturális erőforrásokkal egyaránt rendelkezik. A város kulturális értékét megerősíti, hogy a település területén számos műemléket,

müemléki környezetet és nyilvántartott régészeti lelőhelyet is találhatunk. (Virányi 2018) A természet közelsége és a hagyományosan erős mezőgazdaság a helyi termékek megismertetésével a turizmusfejlesztés számára is meghatározó potenciál. A történelmi horvát–magyar kapcsolatok ápolása és szorosabbá fűzése akár Nagyatád küldőterületének bővítését is eredményezheti.

(Nagyatád helyi gazdaságának főbb jellemzői) A dél-dunántúli NUTS2 régióról megállapítható, hogy a településhálózat szerkezete meglehetősen kedvezőtlen, mivel a városok száma kevés, az aprófalvak aránya viszont elég magas. A Nagyatádi járás a Somogy megyei átlagnál is ritkábban lakott, már kistérségként is szerepelt a hátrányos helyzetű kistérségek országos listáján. Nagyatád lakossága 2020-ban 10.348 fő, a lakónépesség 2011-től – amikor még 11.092 fő lakott a településen – folyamatosan csökken, ami a népesség természetes csökkenésére, valamint a negatív vándorlási egyenlegre vezethető vissza. (TeIR) A 2018-ra kimutatott negatív, -9,59 százalékos vándorlási egyenleg (TeIR) arra utal, hogy a város népességmegtartó ereje meglehetősen gyenge, ami a fiatalok és a diplomások rossz elhelyezkedései lehetőségeire mutathat rá. Az állandó népességből a 18–59 évesek száma szintén évről évre csökken, 2018-ban a város lakossága 10.014 fő, a 18–59 éves lakosok száma pedig 5882. A városra az előregedő helyi társadalom jellemző, amit a Lechner Nonprofit Kft. által készített öregedési mutató is alátámaszt: Az állandó népességből a 100 0–14 évesre jutó 60 és 60 év felettiek száma 2010-ben még 199,86, 2018-ban már 276,9. A regisztrált munkanélküliek száma csökkenő tendenciát mutat. (TeIR)

A városon a 68-as főút halad keresztül, ami észak-déli irányban a Balatont és az országhatárt köti össze, az alsóbbrendű úthálózat minősége országosan is nagyon gyengének számít.

A város humán erőforrását vizsgálva megállapítható, hogy a szakképesítéssel rendelkezők nagy arányban vannak jelen, akik többségükben műszaki és kereskedelmi-vendéglátóipari szakképesítésűek, ezzel szemben a diplomások lakosság-számhoz viszonyított aránya alacsony, ami részben a városi intézmények alacsony felsőfokú végzettséggel rendelkező szakemberigényére vezethető vissza.

A TeIR adatai alapján a Nagyatádon megszűnt vállalkozások száma 2014-ben 117, 2019-ben már „csak” 65 vállalkozás szűnt meg. A két időpont között az adatsor folyamatos csökkenést mutat, ami arra utal, hogy a városban – az országos tendenciának megfelelően – javul a vállalkozási környezet. A városban számarányukat tekintve az 1–9 fős vállalkozások a meghatározók. (TeIR) A Nagyatádon regisztrált 1634 regisztrált vállalkozásból csupán egy foglalkoztat 250 főnél többet. (TeIR) A város gazdasági szerkezetét vizsgálva nemzetgazdasági ágak szerint a legtöbb regisztrált vállalkozás a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat szektorban tevékenykedik, de viszonylag nagy arányban vannak jelen a szálláshely szolgáltatásban, valamint az építőiparban dolgozó regisztrált vállalkozások is. (TeIR)

2015 ősze óta a nagy forgalmú 68-as főút elkerüli a várost, aminek köszönhetően a városközpont addig jelentős átmenő forgalmát sikerült tehermentesíteni. A kerékpárút-hálózat fejlesztése szintén szerepel a városfejlesztési tervek között, ami a belterületi kerékpárutak mellett a szomszédos Ötvöskőnyiiig vezető útvonal kiépítését is magában foglalja. A település arculatát jelenleg is a kertes házak és az egyszintes épületek határozzák meg, a sík területen elhelyezkedő város

épületei közül a templomtorony, a kórház és három tízemeletes panelház emelkedik ki. Karakterüket és funkciójukat tekintve a Nagyatádon ma megtalálhatók településközponti, lakótelepi, kertvárosi, falusias, erdőgazdasági és ipari jellegű területek, valamint a zöldfelületek aránya is jelentős. (Virányi, 2018)

A helyi társadalom aktivitása és a város életében betöltött szerepe nagyon erős (Nagy 2020), amit a 31 működő civil szervezet is tükröz. (nagyatad.hu; TeIR)

(*Nagyatád és térsége turizmusának jelenlegi helyzete a vonzerők és a fejlesztési elképzelések tükrében*) A Drávamente térségéhez kapcsolódó Nagyatád és Csurgó térségében jellemzően „természetközeli, aktív és tradicionális értékekre szerveződő kínálatok” jelennek meg. (Aubert–Szabó 2011, 49) A nemzeti park és annak védterületei a szakirodalom szerint némileg behatárolják a turizmusfejlesztési lehetőségeket. (Aubert–Szabó 2011)

Nagyatád meghatározó turisztikai erőforrása minősített gyógyvize: a Nagyatádi Termál és Gyógyfürdő a térség egyik legjelentősebb attrakciója, emellett a városközponttól némileg távolabb elhelyezkedő Termál Strandfürdő. A legfőbb turisztikai attrakciók vonzerejét némileg csökkenti, hogy a két fürdő egymástól viszonylag távol helyezkedik el, illetve hogy a strand nem rendelkezik fedett wellness-részleggel, ami csak szezonális működést tesz neki lehetővé. (1. ábra)

1. ábra: A legfőbb turisztikai vonzerőt képező fürdők elhelyezkedése

Forrás: google.hu

A wellness-turizmus jövőbeli létjogosultságát a szakirodalom is igazolja: „A wellness szolgáltatások és programok széleskörű turisztikai vonzerővé váltak a XX. század utolsó évtizedében, és ez a folyamat nem mutat gyengülést, sőt, kitűnő kilátásokkal kecsegtet a jövőre nézve.” (Erfurt-Cooper–Cooper 2009, 1) Az 1. ábra alapján szintén szembe tűnik, hogy a város jelentős zöld felületekkel rendelkezik, ami természetközeli miliőt teremt a

településnek. A központ és az ahhoz közel fekvő városrész szabályosnak, tervezettnek mondható szerkezetét meghatározza a városon áthaladó 68-as és a Somogyszobi út, valamint a legfőbb kereskedelmi és turisztikai szolgáltatókat összekötő útvonalak. A műholdfelvételen (1. ábra) is megfigyelhető vasútállomás jelentősége a település életében a 21. századra már másodlagossá vált, mivel itt már nem bonyolódik jelentős személyforgalom.

A Termál Strandfürdő 2018-ban 40.357, 2019-ben pedig már 41.339 látogatót fogadott, közülük sokan a létesítmény szomszédságában található kempingben laktak. (NRTE) A kempinget és a strandot látogatók közül jelentős a horvát turisták száma (Kincses 2020), akik a városban található szinte valamennyi szállástípust igénybe veszik. (Nagy 2020)

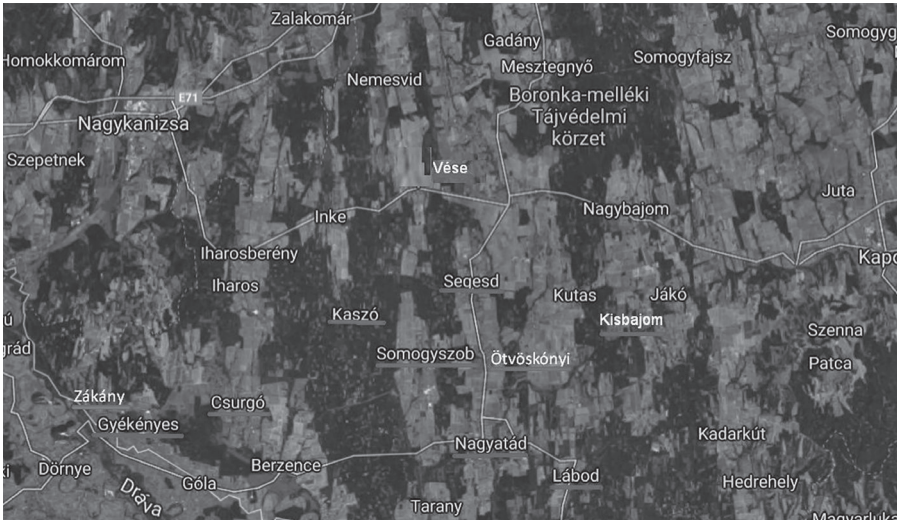
A 2008 augusztusában megnyitott, a Termál Strandfürdőhöz közel elhelyezkedő uszodát 2019-ben 23.963 fő kereste fel. (NRTE)

A Nagyatádi Termál és Gyógyfürdőt a szakirodalom a regionális hatókörű fürdők közé sorolja, összetett vendégkörrel, viszonylag magas külföldi látogatóval, de az országosan ismert fürdőknél szerényebb kiépítettséggel. (Csapó–Jónás–Berki 2011) A város szívében, a fás-parkos Széchenyi téren elhelyezkedő gyógyfürdő 2018-ban 52.710, 2019-ben 51.790 fő látogatót regisztrált. (NRTE)

Nagyatád kiterjedt és jól karbantartott zöldfelületi rendszerrel rendelkezik, aminek köszönhetően a város 2005-ben a Virágos Magyarországért versenyt is megnyerte. (Kincses 2020) Ezek a zöldfelületek azonban csak akkor fejtenek ki pozitív hatást a települési környezetre, ha egyes elemeit is sikerül összefüggő rendszerre alakítani, amiben a természeti területek, tehát az erdőterületek, parkerdők, a zöldterületek, benne a parkokkal és köztterekkel, illetve a köztük kapcsolatot teremtő gyalogutak, sétányok, vízfolyások és vízfelületek egyaránt helyet kapnak. (Nagy 2005) Ez az alapelv a város arculati kézikönyvében is megjelenik, tehát tudatos törekvés figyelhető meg egy összefüggő zöldfelületi rendszer kiépítésére és fenntartására: „A városközponti, a kertvárosi és a lakótelepi karakter a közterületek és zöldfelületek szempontjából nem különíthető el.” (Virányi 2018, 93) Nagyatád a „parkok, szobrok és fürdők városaként” pozicionálja magát, imázsépítés szempontjából tehát a természeti, a történelmi és nem utolsósorban az egészség- és aktív turisztikai erőforrásokra építenek.

A város két országos védelem alatt álló műemlékkel rendelkezik, ezek a Széchenyi téren és a Dózsa György utca mellett található ferences templom és a ferences rendház épületegyüttese, valamint a Honfoglalás téren magasodó Szent Rókus barokk kápolna az előtte látható kereszttel. (Virányi 2018) A szakrális és biológiai tájértékek mellett a nagyatádi szabadtéri szoborpark látogatottsága alapján szintén kiemelkedő turisztikai vonzerőnek tekinthető. (Csapó–Jónás–Berki 2011) 2012-ben az „Ironman Triathlon” már Magyarország nemzetközi márkát képviselő sportrendezvényeihez tartozik, amit a város önkormányzata is támogat. (Gyömörei 2015)

A 2011-ben, 29 alapító taggal pályázat segítségével létrejött Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Egyesület tevékenységének vizsgálatakor egyértelművé vált, hogy a desztinációs alapú turizmusfejlesztés logikáját követve a szervezet tagjai között Vése, Segesd, Kisbajom, Lábod, Gyékényes önkormányzata is megtalálható, emellett Kaszó és Rinyabesenyő főbb szolgáltatói is a turisztikai egyesület kötelékébe tartoznak. (Kincses 2020; 2. ábra)

2. ábra: Nagyatád-Rinyamente, mint turisztikai desztinációhoz tartozó települések a Nagyatád-Rinyamente TDM-szervezet tagsága alapján

Forrás: saját szerkesztés a google-térképen az NRTE adatai alapján

A Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Desztináció-menedzsment szervezetnek jelenleg 35 tagja van. (Kincses 2020)

A TDM-szervezet a tagjainak workshopokat tart, illetve tanulmányozza a legjobb gyakorlatokat. A TDM-Szövetség tagjaként rendszeresen részt vesznek konferenciákon és képzéseken, a TDM-szervezet vezetője a Velencén és Orfűn tett „study tourokat” emelte ki a vele készített interjú során, 2017 májusában pedig TDM-konferenciát is szerveztek Nagyatádon. (Kincses 2020) A Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Egyesület eddigi legnagyobb eredményének a széles körű együttműködés kiépítését, illetve egy határon átnyúló 2017-es konferenciát tartja. (Kincses 2020)

A TDM-szervezet helyzetét a pénzügyi erőforrások hiánya mellett az a tény is nehezíti, hogy Nagyatád és Rinyamente térsége a 429/2020 Korm. rendeletben meghatározott turisztikai térségek között nem szerepel (Kincses 2020), a Dél-Dunántúlon lehatárolt térségekhez való kapcsolódásnak pedig a földrajzi távolság miatt sincs realitása. A város egyik legjelentősebb vonzereje az országos jelentőségű katonatörténeti kiállítás szovjet és német harcjárművekkel, amit a magyar látogatókon kívül kis létszámban Németországból és az egykori Szovjetunió utódállamaiból is felkeresnek. (Kincses 2020) Szintén a város vendégforgalmában megjelenő katonai hagyományokhoz kapcsolódik a Honvéd Találkozó is, emellett a pár éve létesült 63. Bázis egyedi, a katonai hagyományokra épülő termékpalettával várja látogatóit. A létesítmény jelenleg katonai és turisztikai funkcióval egyaránt rendelkezik, mivel itt képzik ki az önkéntes haderő területi tagjait, emellett rendszeresen megrendezett OCR-versenyekkel, szabadulószobákkal, erőnléti pályákkal, Airsoft és paintball lehetőségekkel, valamint tankvezetéssel várja látogatóit (63bázis.hu), a jövőben pedig szálláshely létesítését is tervezik. (Kincses 2020) A helyi

TDM-szervezet vezetőjével készített interjú során bebizonyosodott, hogy a 63-as bázis segítségével a gyógyfürdő látogatóin kívül egy új szegmenst is sikerült bevonni a városba. (Kincses 2020)

Nagyatádon egy háromoldalú megállapodás jött létre a TDM-szervezet, a Nagyatádi Kulturális és Sportközpont és az önkormányzat között, melynek alapján a Nagyatád és Rinyamente térsége székhelye a város központjában található Tourinform iroda épülete, melynek szolgáltatásait is a turisztikai szervezet üzemelteti, köztük a katonai kiállítást is. (Kincses 2020) Az egyesület legnagyobb támogatója a helyi önkormányzat, ami az idegenforgalmi adó egy részét a turisztikai szervezet rendelkezésére bocsátja. A TDM szervezet a járványhelyezethez való alkalmazkodásképp online marketing-képzéseket szervezett tagjainak. (Kincses 2020)

A Nagyatád-Rinyamente turisztikai térség lehatárolását illetően több elemzési szempontot is figyelembe vehetünk, de az illetékes TDM-szervezet tevékenységi köre a gyakorlatban is meghatározó tényezőnek bizonyul. A nagyatádi TDM-szervezet vezetője Gyékényest is a Nagyatád-Rinyamente turisztikai térséghez sorolja, ahol olyan egyedi szolgáltatók várják a látogatókat, mint a Búvár bázis. A város legismertebb sportrendezvénye, az Extreme Man is Gyékényesről indul, emellett egy borászat is tagja a Nagyatád-Rinyamenti turisztikai egyesületnek. (Kincses 2020) A Nagyatád-Rinyamente turisztikai szervezet más ágazatokkal is igyekszik kiépíteni a kapcsolatot, amit hűen tükröz, hogy tagjaik között van az elsődlegesen primer szektorban tevékenykedő, erdőgazdálkodással foglalkozó Kaszó Zrt. is.

A nagyatádi önkormányzat a fürdő felújítását tervezi, amihez a helyi akciócsoport pályázatai is jelentősen hozzájárulnak. Az online megjelenést vizsgálva egyértelművé válik, hogy az egységes arculat létrehozása a jövő egyik legfontosabb feladata. A város és térsége szálláskínálatát áttekintve arra is fény derül, hogy a színvonalasabb, négycsillagos szálláshelyek szintén hiányoznak. A kerékpárutak és a fürdőlétesítmények továbbfejlesztése szintén fontos lenne, amihez a megfelelő terület a rendelkezésre áll. A helyi TDM-szervezet desztinációs marketingtevékenysége mellett képzéseket is szervez tagjainak, mivel pontosan látják, hogy a tagoknak a 21. században is piacképes marketingismeretekre van szüksége, különös tekintettel az online térben lebonyolított reklámkampányokra. (Kincses 2020) A terepbejárás során azt tapasztaltam, hogy több szálláshely dolgozója nem ismeri a térség nevezetességeit, ami szintén a turisztikai képzések élénkítésének fontosságát támasztja alá.

Ha áttekintjük a település és térsége turizmusának az elmúlt évtizedben történt változásait, megállapíthatjuk, hogy 2014-től 2018-ig a nagyatádi vendégéjszakák száma másfélszeresre nőtt, 2014-ben 15.900, 2018-ban viszont már 25.600 vendégéjszakát jegyeztek a településen. (Pál 2019) Ebben az időszakban a város központjában található Hotel Solar 40 százalékkal növelte vendégéjszakái számát, vendégeit tekintve 99 százalékban magyarok látogatták a háromcsillagos szállodát. A vendégek közül a legtöbben nyugdíjasok, de nyáron több nagycsalád is, valamint számos fogyatékkal élő is felkereste a szálláshelyet. (Pál 2019) A vendégkör összetétele minden bizonnyal a szálloda elhelyezkedésével magyarázható: a város központjában, a gyógyfürdőhöz közel fekvő komplexum egyaránt alkalmas a fürdőkúrával gyógyulni vágyók, az előszeretettel kirándulók és túrázók, valamint az Extreme Man versenyen résztvevő vendégek számára. A Viktória Wellness Hotelt 80 százalékban belföldiek keresik fel, a vendégkört tekintve pedig a családosok nagy arányban választják a szálláshelyet, ami a wellness-részleg mellett a városi strand vonzerejének is köszönhető. (Pál 2019)

A termalonline.hu portál a KSH kereskedelmi vendégéjszakákra vonatkozó adatai alapján összeállította a somogyi termálfürdős települések vendégforgalmi listáját, amelyben Nagyatád 5928 kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszakával a negyedik helyen foglal helyet. A belföldi és a külföldi kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számát vizsgálva Nagyatád szintén a negyedik helyet foglalja el, a Belső-Somogy déli részén található járásközpontot csak Kaposvár, Csokonavisonta és Igal előzi meg. (termalonline.hu) Az alacsony vendégéjszakaszám természetesen a világválság miatti lezárások következménye. Ezzel együtt a Termál Online portál – nagyon helyesen – rávilágít a KSH statisztikájának azon módszertani hiányosságára, hogy a magán szálláshelyek vendégforgalmát figyelmen kívül hagyták, holott ez a szálláshely-kategória Nagyatád turizmusában is meghatározó szerepet tölt be.

A város fejlesztési koncepciójában szerepel a turisztikai funkció erősítése és bővítése, amit „az épített környezet minőségére, a természeti értékekre és az egyedi turisztikai attrakciókra” alapoznának. (Virányi et al. 2019, 9) Ehhez azonban nem valószínűsíthető meg a szálláshely kínálat bővítése és a turisztikai szolgáltatások hozzáadott értékének növelése nélkül.

A turizmusfejlesztési tervekben fontos szegmensen jelent a fizetőképes idősebb korosztály, akik a más a településen jelenlevő alkonyatipar szolgáltatásainak bővülését jelentené, ami konkrétan a gyógyfürdő modernizálását és bővítését, valamint „speciálisan az idősek igényeihez igazodó lakásépítéseket” (Virányi et al. 2019, 9) foglalja magában.

A legfontosabb fejlesztési projektet egy magánbefektető valósítaná meg, aki a strandot egy wellness-komplexummal bővítené, amelynek eredményeképp a strandfürdő egész évben nyitva állhatna, kiküszöbölve a szezonális negatív hatásait. (Nagy 2020) A megújult strandfürdő a fiatalabb korosztály számára is vonzó turisztikai célponttá válhatna. (Virányi et al. 2019)

A természeti értékekre alapozva a város a bakancsos és az ökoturizmust szeretné fejleszteni, amit kiegészítene a kerékpárutak kiépítése és bővítése, de ezek a tervek a dokumentumban nem kerülnek részletes kifejtésre. A Nemzetközi Faszobrász Alkotótalpet és a horgászatra kiválóan alkalmas Csónakázó-tavat mint fejlesztendő turisztikai attrakciókat emeli ki a dokumentum. A város településfejlesztési koncepciója a TDM-szervezet legfontosabb feladatainak a marketingtevékenységet, a szolgáltatók közötti együttműködés élénkítését és a turisztikai termékfejlesztést határozza meg. (Virányi et al. 2019)

A város turizmusára szintén ösztönzőleg hatott az a sikeresen kivitelezett elképzelés, hogy az Extreme Man versenyfutásának útvonalát tudatosan be akarták vinni Nagyatád központjába. (Kincses 2020) A felnőtt kategória résztvevői Gyékényesen sorra kerülő úszást követően a Gyékényes–Csurgó–Iharosberény–Inke–Vése–Böhönye–Segesd útvonalat kerékpáron, a Segesd–Ötvöskönyi–Nagyatád szakaszt futva teszik meg. (Kincses 2020)

A 2020-ban megrendezett Extreme Man triatlonverseny felnőtt kategóriájában 450 egyéni versenyző, valamint több mint 170 csapat indult. Az ExtremeManó futóversenyeket gyermek kategóriában, 2–3, 4–5 és 6–7 évesek részére szervezik. (www.extrememan.hu)

Az előzőleg említett helyi katonai hagyományokra épít a régi laktanya területén működő 63. bázis, ami az ország egyik legnagyobb bel- és kültéri paintball pályájával, izgalmas katonai harci szimulációval, baltahajtással, szabadulójátékokkal és különböző rendezvényekkel, aktivitásokkal várja felnőtt és gyermek látogatóit. (Kincses 2020)

Nagyatád jelenlegi szálláskínálatát 16 magán szálláshely, 6 kereskedelmi szálláshely, 86 db 3 csillagos kategóriájú szállodai szoba, 60 db kétágyas, 10 db négyágyas fürdőszobás kollégiumi szoba, valamint 150 egység befogadására alkalmas 4 csillagos kemping alkotja. (NRTE) Az ExtremeMan verseny ideje alatt ezek a szálláshelyek teljes kihasználtsággal működnek, a rendezvény időtartama alatt további férőhelyekre lenne igény. (Nagy 2020)

A 2020-as évet vizsgálva a városban eltöltött vendégéjszakaszám csökkenése egyértelműen a világjárvány következménye. Nagyatád szállásszolgáltatását több hónapon keresztül – az ország egyéb területeihez hasonlóan – lényegében teljesen „lenullázták” a pandémia következtében szükségszerűen elrendelt korlátozások. (Nagy 2020) Ha a naptári évek statisztikáját nézzük, a Nagyatád-Rinyamente TDM-szervezet tagsága körében 2019-ben 35.002 vendégéjszakát, 2020-ban pedig 26.513 vendégéjszakát regisztráltak, ami arra enged következtetni, hogy a lezárások hónapjai alatt ebben a térségben is a fennmaradásukért küzdtek a turizmus-vendéglátás szektorban dolgozó vállalkozások.

2020-ben a nagyatádi gyógyfürdőt összesen 21.734 fő látogatta, akik közül 20.938 fő hazánkából, 796 fő pedig külföldről érkezett. Ugyanebben az évben az uszodát 10.737 fő látogatta, a város központjától szintjén távolabb található strandot pedig 20.040 fő. A külföldi vendégek aránya ebben az évben csupán 5,6%, ami 1136 látogatót jelentett. (NRTE)

Nagyatád turisztikai attrakciói a Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Egyesület desztinációs szemlélete szerint számos, a környékbeli településeken található vonzerővel egészülnek ki. A leglátogatottabbakhoz tartozik a kaszói Lombkorona Tanösvény is, amit 2019-ben 21.848 fő, egy évvel később pedig már 31.189 fő látogatott. A 2020-as évben a Vadaspark látogatottsága 42.452 fő. Az adatok egyértelműen alátámasztják, hogy a világjárványt követően felértékelődött a rurális, természetközeli területeken eltöltött szabadidő.

A rurális térségekben található desztinációkra is igaz a megállapítás, hogy csak komplex turisztikai kínálattal és egy könnyen beazonosítható márka megteremtésével tehetők sikeressé. Nagyatád térségében ehhez járulhat hozzá a kaszói kisvasút (Állami Erdei Vasút), a Lábodon található Petesalmi Vidrapark, a horgász- és bújvarparadicsom Gyékényesi-tó, vagy a vései őshonos magyar gyümölcsfákból álló Tündérkert.

Mindezek mellett Nagyatád Integrált Településfejlesztési Stratégiájában megjelenik a városhoz közel fekvő horvát területekkel történő határon átnyúló együttműködés gondolata, ami a gazdaságban horvát cégek a településre történő bevonásával, a turizmusban pedig egy közös Dráva menti desztináció kialakításával valósulna meg. (Terra 2015) A nagyobb munkaerőt foglalkoztató cégek bevonását a turizmusban és vendéglátásban tevékenykedő szolgáltatók is nagyon fontosnak tartják. (Nagy 2020)

Nagyatád térségi szerepkörének erősítése több ponton kapcsolódhat a turizmus desztinációs logikájú fejlesztéséhez. Az ITS-ben kitűzött cél, az önkormányzatok közötti fejlesztések összehangolása a turizmusban is egy komplex, térségi kínálat kialakításának az előfeltétele lehet, kiküszöbölve a desztinációs kínálathoz nem illeszkedő pontszerű projektek megvalósítását. A közlekedési infrastruktúra óriási szerepet játszik egy desztináció hosszú távú sikerében. Az alárendelt közlekedési utak romló állapotáról a szerző terepmunkája során is meggyőződhetett, de ezt a hiányosságot a kvalitatív interjúk során is kiemelték. (Kincses 2020; Nagy 2020) Emellett a 21. századra már egy korszerű és minőségi térségi kerékpárút hálózat is alapvető elvárássá vált, függetlenül attól, hogy a fenntartható turizmus fejlesztéséről, vagy a helyi társadalom életszínvonalának a növeléséről van szó.

A rurális turizmus ma már vonzó és elérhető helyi termékek nélkül elképzelhetetlen, de ehhez elengedhetetlen az alapanyagok helyi feldolgozása, valamint az értékesítéshez szükséges termelői piacok létesítése és ösztönzése, aminek az alapelve helyet kapott a város integrált településfejlesztési stratégiájában. (Terra 2015b) A „kistérségi identitástudat növelése” az előbb említett stratégiában egy logikusnak tűnő törekvés (Terra 2015b, 17), viszont annak a meghatározása nem szerepel a dokumentumban, hogy Nagyatád és térsége esetében milyen értékekre épülne az önanonosságtudat, illetve milyen történelmi gyökerei vannak egy belső-Somogy térségi identitásnak.

(A város és térsége turizmusának fejlesztési lehetőségei) A vizsgált település és térségének turizmusfejlesztési lehetőségeinek elemzésénél azokat a politikai, gazdasági, társadalmi, technológiai és környezeti tényezőket is figyelembe kell venni, amelyek hatással lehetnek Nagyatád és térsége turizmusára. Nagyatád és térsége turizmusának helyzetét a kutatási eredmények alapján összeállított PESTSWOT-mátrix foglalja rendszerbe. (1. táblázat)

		Politikai	Gazdasági	Társadalmi	Technológiai/ környezeti
Belső adottságok	Erősségek	<ul style="list-style-type: none"> - a városfejlesztési stratégiában fontos szerepet játszik a turizmus - meglévő testvérvárosi kapcsolatok - járási központ 	<ul style="list-style-type: none"> - aktív TDM-szervezet - többféle jellegű, bővülő turisztikai attrakciók: vallási, természeti, kulturális és egészségturisztikai vonzerők, gyógy- és termálfürdő és strand kiemelt szerepe - a világhírű előtti folyamatosan növekvő vendégéjszakaszám - ExtremeMan rendszeres színhelye - élő katonai hagyományok - erős mezőgazdaság 	<ul style="list-style-type: none"> - erős civil aktivitás, 31 civil szervezet - vendéglátóipari és kereskedelmi szakképesítéssel rendelkezők megfelelő aránya - Nagyatád rendelkezik helyi közösségfejlesztő stratégiával 	<ul style="list-style-type: none"> - parkok és egyéb zöldfelületek magas aránya - természeti erőforrások: a hazai feketegölya-, cigányréce- és rétisas-állomány legjelentősebb élőhelyei megtalálhatók a település környezetében
	Gyengeségek	<ul style="list-style-type: none"> - térségi szerepkört csak közigazgatási értelemben tölti be Nagyatád - a régi konzervgyárhoz hasonló volumenű munkáltatót eddig nem sikerült bevonni a településre - a város és térsége nem szerepel a 429/2020 Kormányrendeletben lehatárolt turisztikai térségek között 	<ul style="list-style-type: none"> - szerény szálláshelykínálat - a négycsillagos szálláshelykategória hiánya - szűkös humán erőforrás 	<ul style="list-style-type: none"> - elöregedő társadalom - fiatalok elvándorlása - diplomások csekély aránya 	<ul style="list-style-type: none"> - perifériális elhelyezkedés - az alsóbbrendű úthálózat gyenge minősége - gyenge digitális megjelenés

Külső adottságok	Lehetőségek	<ul style="list-style-type: none"> - NTS2030 Turizmus 2.0 új turizmusfejlesztési irányvonalakkal egészült ki (pl. vallási turizmus) - testvérvárosi kapcsolatok erősítése, aktívabb kiaknázása a turizmusban - vállalkozások bevonása a településre - az együttműködések bővítése a térségi önkormányzatokkal - Horvátország uniós csatlakozása aktívabbá teheti a határon átnyúló együttműködések (pl. közös pályázatok) 	<ul style="list-style-type: none"> - a világvárvány után kibontakozó turizmustrendeknek való megfelelés (erősödő falusi és ökoturizmus) - pályázatok vállalkozásfejlesztésre a soron következő uniós ciklusban: GINOP Plusz; - helyi termékek fejlesztése, ismertebbé tétele és összekapcsolása a turizmussal, különös tekintettel a mezőgazdasági termékekre (szilva, kukorica, uborka, gyümölcslekvárok, konzervek) - egy Dráva-menti turisztikai desztináció kialakítása horvát településekkel 	<ul style="list-style-type: none"> - továbbképzések szervezése a turizmusban dolgozóknak - pályázatok felhívásokra 	<ul style="list-style-type: none"> - úthálózat fejlesztése - pályázatok a soron következő uniós ciklusban az infrastruktúra fejlesztésére (TOP Plusz) - a város térségében a Magyar Falu Program folytatása
	Veszélyek	<ul style="list-style-type: none"> - kedvező politikai környezet változása, adóemlések, diszkrecionális jövedelem csökkenése 	<ul style="list-style-type: none"> - újabb világvárvány miatti korlátozások 	<ul style="list-style-type: none"> - növekvő elvándorlás a településről - súlyosbodó humán erőforrás-problémák 	<ul style="list-style-type: none"> - Rinya patak áradásai által okozott károk

1. táblázat: Nagyatád turizmusfejlesztési lehetőségeinek PESTSWOT-mátrixa

Forrás: saját szerkesztés saját kutatások alapján

Nagyatád turizmusának egyértelmű erősségeihez tartozik az ott működő TDM-szervezet, ami a desztinációs szemléletnek megfelelően több település turisztikai termék fejlesztésével egy térségi márka kialakításán munkálkodik.

A fontosabb stratégiai fejlesztési dokumentumok azt tükrözik, hogy felismerték az egyedi értékeket, illetve érezhető a törekvés a természeti, egészségturisztikai és egyéb vonzerők, köztük a rendezvények komplex turisztikai kínálatá történő alakítására. A helyi társadalom aktivitását hűen tükrözi, hogy Nagyatádon 31 civil szervezet működik, akik tevékenységi körüknek megfelelően elősegítik a város fejlődését, valamint partnerek a szakirodalom által is hangsúlyozott közösségi tervezés (Tóth–Káposzta 2010) gyakorlati megvalósításában is. Az aktív testvérvárosi kapcsolatok szintén hozzájárulnak a helyi bevételek növeléséhez, valamint a város imázsának javításához. Az NTS2030 Turizmus 2.0 több olyan turisztikai terméket is kiemel, amelyek a világvárvány hatására a turisztikai piac nyertesei is lehetnek. Nagyatád esetében a falusi turizmus, a „szoft turizmus”, a gyógyturizmus, az alkonyatipar és az aktív turizmus is kitörési pontot jelenthetnek, amit a komplex termékpaletta mellett a helyi termékek bevonásával lehet piacképesé tenni. (MTÜ, 2021)

A világvárvány következtében életbe lépett korlátozások idején több vállalkozás kisebb felújítási munkálatok elvégzésére szánta el magát, így biztosítva az alkalmazottak foglalkoztatását. A Kisfaludy 2030 Program keretében pályázati forrásból több beruházás is megvalósult, 7 szálláshelyen összesen 29 vendégszoba újult és újul meg szobánként 1 millió forint támogatásból. (Kincses 2020) A szálláshelyfejlesztést alátámasztja az a tény is, hogy a négycsillagos szálláskategória hiányzik Nagyatádról és térségéből.

Az ágazati bértámogatás és a 10 millió forintos kamatmentes kölcsön több TDM-tagnak is átmeneti kiutat jelentett a válsághelyzetből, megtartva dolgozóit, de természetesen a térség turisztikai és vendéglátóipari vállalkozásaiban is történtek elbocsátások, valamint munkaidő-csökkentés. (Kincses 2020; Nagy 2020) A világvárvány következtében bevezetett korlátozások mellett az elvándorlás jelenti a legnagyobb veszélyt a térség helyi gazdaságára, erősen lecsökkentve a megfelelő humánerőforrás-menedzsment lehetőségeit.

Nagyatádon és Belső-Somogyban kiválóan kiaknázható természeti erőforrásokat tartunk számon, amelyek a természetjárás és az aktív turizmus alapjait is jelenthetik. A legtöbb turizmusfejlesztési tervben előforduló ökoturizmus fogalmát a fejlesztések egyértelmű meghatározása céljából szükséges pontosabban definiálni. A magyar szakirodalomban a természeti és környezeti értékeinkre irányuló turizmust gyakran már ökoturizmusnak nevezik, ezzel szemben a német szakirodalom markáns különbséget tesz a „természeti turizmus” és az ökoturizmus között (Gyuricza 2008), ami a jövőre nézve a különböző minősítési rendszereknek is megfelelő nemzetközi szintű ökoturisztikai szolgáltatások fejlesztését teszi szükségessé. A nemzetközi szakirodalomban és turizmusfejlesztési gyakorlatban a mezőgazdaság, a gasztronómia és a turizmus az ökoturizmus rendszerén belül kiegészítik egymást (Swarbrooke 1999), az ökoszállodák helyi mezőgazdaságból származó gasztronómiai termékeket kínáló éttermeiken át az adott desztináció látogatóinak számának optimalizálásáig. (Gardner 2001)

Mindezek alapján kiderül, hogy Nagyatád és térsége elsődlegesen a falusi és természetközeli aktív turizmus erőforrásaival rendelkezik, ami egyben az ökoturizmus alapjait is jelenthetné, de ennek a turisztikai terméknek a fejlesztéséhez nagyon összetett és minőségi, valamint minősített, nemzetközi standardoknak is megfelelő szolgáltatásokra és infrastruktúrára lenne szükség, a kevesebb számú környezettudatos látogatóra pedig magasabb költési hajlandóság lenne jellemző, így a közeli jövő reális fejlesztési célja az aktív és természetközeli turizmus élénkítése lehet.

(Következtetések) A kutatások alapján kiderült, hogy Nagyatád és Rinyamente térségének több problémát is meg kell oldani, ha a desztináció turizmusát a 21. század elvárásainak megfelelően szeretné fejleszteni. A legsürgősebben orvosolandó nehézségek közül a térségi TDM-anyagi erőforrásainak hiányát kell kiemelnünk, ami az erős térségi márka kialakítása és az ehhez nélkülözhetetlen internetes megjelenés szempontjából elengedhetetlennek tűnik. A vonzó és erős márka kiépítése az ehhez tartozó egységes arculattal a jövő egyik legfontosabb kihívása lesz a térség számára, amit a városban és környékén tevékenykedő turisztikai vállalkozások online megjelenésének áttekintése is alátámaszt.

Az online marketingtevékenység erősítése mellett a megfelelően képzett humán erőforrás is hiányzik a turisztikai szektorból, amit a terepbejárás is igazolt. A város gazdaságfejlesztési stratégiájában található utalást arra, hogy jelentős fogyasztói igény van a kerékpárutak bővítésére és a fürdő modernizálására, ami szintén a helyi turizmus jövőbeli sikerét alapozhatja meg. A szálláshelykínálatot vizsgálva megállapíthatjuk, hogy

szálláshelyfejlesztéssel, igényes szálláshelyek piacra lépésével – ezáltal a minőséget előnyben részesítő szegmensek megszólításával – várhatóan lehetséges lenne a vendégéjszakák számának és az ebből adódóan a turizmusból származó bevételek növelése.

Nagyatád és térségének egy a jövőben piacképesebb turisztikai desztinációként történő lehatárolása azt a kérdést is felveti, hogy milyen módon erősíthetné és bővíthetné a térségi TDM-szervet térbeli kapcsolatrendszerét és kínálati palettáját. A város és térsége turizmusának jövőjét hosszabb távon megalapozhatja, ha képessé válik rendelkezésre álló és történelmi-környezeti és társadalmi erőforrásainak optimális kiaknázására, de ez csak akkor valósulhat meg, ha Belső-Somogyban is megtörténik a közlekedési infrastruktúra megfelelő minőségű helyreállítása, illetve fejlesztése.

A kutatás eredményei arra is rámutatnak, hogy a kijelölt turisztikai térségeken kívüli turisztikai funkcióval rendelkező desztinációk fejlesztése is elengedhetetlen hazánk turizmusának sikere érdekében. A perifériális helyzetű, de turisztikai vonzerőkkel rendelkező települések kizárólag a turizmussal nem, hanem átfogó és rendszerszemléletű gazdaságfejlesztési stratégiákkal zárköztathatók fel. A meglévő természeti és kulturális erőforrások a falusi és ökoturizmuson túl a vidéki perifériális terek turisztikai termékefejlesztésének alapját képezhetik.

IRODALOM

Szakirodalom

- Andrássy Antal – Szili Ferenc (1983): *A barcsi és a nagyatádi járás községtörténeti lexikona – Iskola és Levéltár 19.* (Kaposvár, 1983) Forrás: https://library.hungaricana.hu/hu/view/SOMM_IL_019/?pg=65&layout=s&query=Nagyat%C3%A1d
- Bársony Róbert (2018): Bezárt katonai- és határórlaktanyák hasznosításának helyzete Magyarországon In: *Területfejlesztés és innováció* 12. évf. 2. sz. pp. 40–52. URL: http://www.terinno.hu/szamok/teruletfeljesztes_es_innovacio_2018_2.pdf (Letöltés ideje: 2021.08.06.)
- Burics László (1933): *Nagyatád nagyközség multja és jelene.* [reprint] Nagyatád Város Önkormányzata, Nagyatád, 1999. 71 p.
- Csapó János – Jónás-Berki Mónika (2011): Dél-Dunántúl. In: Dávid L. (szerk.): *Magyarország idegenforgalmi régiói.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs pp. 134–146.
- Cser J. – Tóth T. (szerk.) (2007): *Területi és projektervezési ismeretek.* Debrecen: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma. 188. p.
- Csorba Csaba – Kósa Pál – Nemesné Kis Tímea – Szatanek József – Virág Zsolt (Szerk. Kósa Pál) (2014): *A Kárpát-medence örökségturisztikai atlasza. I. kötet: Épített örökség.* Talma Kiadó, Pécs. 432 p.
- Csóti Csaba (2001): Nagyatád vidékének lakossága a XIX. század első felében (1850-ig) In: Bősze Sándor (szerk.) *Nagyatád Monográfiája II. kötet,* Kiadó: Nagyatád Város Önkormányzata, Nagyatád, 2001. pp. 23–28.
- Dorcsi Sándor (1972): Növekszik Nagyatád idegenforgalma. In: *Somogyi Néplap,* 1972. 08. 09., 186. szám Forrás: https://library.hungaricana.hu/hu/view/SomogyMegyeiHirlap_1972_08/ Letöltés ideje: 2021.08.01.
- Erfurt-Cooper P. – Cooper M. (2009): *Health and Wellness Tourism: Spas and Hot Springs.* Bristol–Buffalo–Toronto: Channel View Publications. 361 p.
- Fényes Elek (1851: 1984): *Magyarország geographiai szótára.* [reprint] Budapest: Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése – Állami Könyvterjesztő Vállalat. 597 p.
- Gardner, J. (2001): Accomodations. In: I. Weaver, David B. (szerk.) *The Encyclopedia of Ecotourism.* CABI Publishing, Wallingford – New York, pp. 525–534.
- Goda Pál (2014): Mutatórendszerek kialakítása a tervezésben. In: Tóth T. – Goda P.: *Tervezési módszerek a térségi programozásban.* Gödöllő: Szent István Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft. 185 p.
- Göszy Zoltán (2001): Atád fejlődése az 1740-es és az 1750-es években. In: Bősze Sándor (szerk.) *Nagyatád Monográfiája II. kötet,* Kiadó: Nagyatád Város Önkormányzata, Nagyatád, 2001. pp. 125–129.

- Gyömörei Tamás (2015): Magán- és közfinanszírozás a sportban. In: Ács Pongrác (szerk.) (2015): *Sport és gazdaság*. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar. pp. 94–161.
- Gyuricza László (2008): *A turizmus nemzetközi földrajza*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus. 319 p.
- Gyurok János (1994): Jugoszláviai menekültek Magyarországon. In: *Regio – Kisebbség, politika, társadalom* 1994. 5. évf. 4. sz. pp. 50–65.
- Hauptman Gyöngyi (2015): A nagyatádi városi múzeum. In: *Magyar Múzeumok* pp. 36–38. Forrás: http://archiv.magyar-muzeumok.hu/tema/152_a_regi_vagy_az_uj_muzeumoknak_konnyebb (Letöltés ideje: 2021.07.27.)
- Hauptman Gyöngyi (2021): Volt egyszer egy konzervgyár Nagyatádon. II. rész. Forrás: <https://www.atadhir.hu/hirek/nagyatad-1/volt-egyszer-egy-konzervgyar-nagyatadon-ii-resz-4197.html> (Letöltés ideje: 2021.07.28.)
- Kapitány Orsolya (s. a.): Válogatás Dél-Somogy településeinek néprajzi értékeiből. Forrás: <http://www.dravamedence.hu/nagyatad.pdf> (Letöltés ideje: 2021.07.29.)
- Lengyel Márton (2004): *A turizmus általános elmélete*. Budapest: Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft. 525 p.
- Laczkó András (1979): *Nagyatád*. Nagyatádi Városi Tanács V.B., Kaposvár. 87 p.
- Michalkó Gábor (2004): *A turizmuselmélet alapjai*. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola. 218 p.
- Nagy Béla (2005): *A település, az épített világ*. B+V Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Nagybocskai Tamás (2015): *Lebach Keresztély Nagyatád elfelejtett földbirtokosa*. Múltidéző XXVII. Nagyatádi Kulturális és Sport Központ, Nagyatád, 54 p.
- Nagné Gyánó Ágota (2001): *A nagyatádi konzervgyár és alapítói*. Múltidéző X. Nagyatádi Művelődési Ház, Nagyatád, 44 p.
- Révai (1911): *Révai Nagy Lexikona. Az ismeretek enciklopédiája*. XIV. kötet. [reprint] Budapest: 1991
- Swarbrooke, John (1999): *Sustainable tourism management*. CABI Publishing, Wallingford – New York, 367 p.
- Tóth Tamás – Káposzta József (2010): *Térségi tervezés és programozás*. Gödöllő: SZIE Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar. 181 p.
- Virányi Építész Stúdió Kft. (2018): *Nagyatád Települési Arculati Kézikönyv*. Kaposvár, 128 p. Forrás: http://www.nagyatad.hu/modules/nagyatad/site/hesz/Nagyatad_TAK.pdf (Letöltés ideje: 2020.07.04.)

Primer források

- KSH, Központi Statisztikai Hivatal. www.ksh.hu (Letöltés ideje: 2021.06.29.)
- MTÜ (2021): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 – Turizmus 2.0 Magyar Turisztikai Ügynökség, Budapest, 452 p. Forrás: https://mtu.gov.hu/documents/prod/NTS2030_Turizmus2.0-Strategia.pdf (Letöltés ideje: 2021.07.01.)
- NRTE: Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Egyesület
- TeIR. Települési Statisztikai Adatok Rendszere, Településfejlesztési Információs Rendszer: www.teir.hu (Letöltés időpontja: 2021.07.01.)
- Terra Stúdió Kft. (2015a): *Nagyatád Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája. I. kötet*: Megalapozó vizsgálat. 148 p. Forrás: http://www.nagyatad.hu/modules/nagyatad/site/dokumentum/ITS_I.pdf (Letöltés ideje: 2020.07.05.)
- Terra Stúdió Kft. (2015b): *Nagyatád Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája. II kötet*: Integrált Településfejlesztési Stratégia. 79 p. Forrás: http://www.nagyatad.hu/modules/nagyatad/site/dokumentum/ITS_II.pdf (Letöltés ideje: 2020.07.05.)

Internetes források

- Pál Marietta: Rekordév a turizmusban Nagyatádon is. 2019. 02. 19. Forrás: <https://www.atadhir.hu/hirek/nagyatad-1/rekordev-a-turizmusban-nagyatadon-is-1717.html> (Letöltés ideje: 2021.07.04.)
- Termál Online. termalonline.hu: Somogy megye legnépszerűbb termálfürdő települései 2020-ban. Forrás: <https://termalonline.hu/termal-hirek/somogy-megye-legnepszerubb-termalfurdos-telepulesei-2020-ban> (Letöltés ideje: 2021.07.01.)

Mélyinterjúk

- Kincses (2020): Interjú Kincses Kingával, a Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Egyesület TDM-menedzserével. Nagyatád, Tourinform iroda. Készítette: Wirth Gábor, 2020. 08. 18.
- Nagy (2020): Interjú Nagy Zoltánnal, a 4 Fenyő magánszállás tulajdonosával. Nagyatád. Készítette: Wirth Gábor, 2020. 07. 15.